

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 76 a₁

Fylke: Sogn & Fjordane

Tilleggsspørsmål nr. 80

Herad: Fjellster

Emne: Deikloke og
byggedokumenter

Bygdelag: Stordalen

Oppskr. av:

Vreim
Gard: Veileeng

(adresse):

G.nr. 18 Br.nr. 2

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

K. K. Veileeng
bonde 84 år.

SVAR

Vil her gje ei oversyn over nokre som kjelpte falk i sjukdom. Det var gjerne kvinner som sjølv hadde prøvt mykje og som andre gjekk til i si naud.

1. Anne Marie og huseier var alle frå Gaggard, ein gard som her fostra eit par ordførarar i bygda. Den fyrste kjende og ikkje 1876, litt seinare kaude, ungarske Loran og Bonde. Tok livet av orvra i Stordalen, men søsbrene. Las for bre og brot, og arma sjukdom (orvra).

Olina Flathjord gjekk dei til. Ho hadde some mykje sjuk, og ft. av boma sjuk og døde. Mykje urter og satse.

Nikolina Fuglebente søker til ein kjend vurd brude (emiser) som druka frå kosta båt i Fjellster vatnet ca. 1840 - var ei utok kone, som song visa om Svarte-Ralleken f. l. 1923 tok og gubben min, som var usmannal, til Nikolina, for skem. Ho gav råd: "Jui, du skal gå ned til vatnet, gje 3 gongen rundt ein kringfladd stein (odde). Ta så Blister av ymse freilag - - Og så lese dette abba! - - Men eg kjende ikkje

2
meir på dette. Men ho rekna opp
mange som hadde vorte hjelpte av dette.
- Eg gjekk til dr. Johannessen, som gav meg
salve for skoen, og sa det ville gjere seg om 2-3
år, og det heldt; forhel Rensel Væren Fær
som og fortel at oldemor Brita Bulset f. ca 1780
var i klokketone, som hjelpte grammane.
Når kyrne skaret frå seg katostlerne b.d.
- vorken dei i søt mjølk og fenne dei på
platt og sat ved kyrne til det heldt, og
god grammane fosse på tjölve og tinnugi
dette med å gjere tina varmt.

Ho trüdde på gassen, som ho ein gong
var heilt til dörgubba, ein annan gong
frå Vansbrekken og treitt ein på ei åker-
reine. Det svære bruka bekket ho laga
brudlut, 1812, der Cijert Dædsen ^{kom}
og vark fengsla for fyrste gong. ^{er på Sjølyf. Museum} Mannen
låg i be til 1814.

På Myklebust levde Nikolain Sandal-
skand til 1930 år. Ho hadde beut hos dotter
i Oslo, og arkeidde henne som ei frami frå
Hjühesörter og dokter, men dr. Münster
i Førde var eber henne, og ho tok i ligg
direkte bealing for hjelpe ti. A kunde
dotter til jolter var eit økonomisk
epörsmål ca 5 mil auker til Førde ell
Sandane (for Sandalen).

Det var mange som dreiv og
Koppa ell. årelet folk. Talleu Vefring
årelet Britte Augustad i stova var. Ho
fyrst hol på, og sette den søske kopper
på (som eit mjølkuglas). Men Brita ville
åveta, so han måtte bryte av. Eg
tekte at glasset hans tükta ti rost.
Talleu brükte å brennvin å ta til.
- flaska var frams ein gong. Mor ville
alltid ha öl til kyrne, når dei var gjute

Sidan var det Talina Keping, d. 1940 in
 som nytta Kopperen. Dr. Brügge Sandme
 rådde meg til å bli Koppa for døde blod
 på ryggen ymse steder. Men sjølv hadde
 han ikke lov, sa han. Talina vasket
 huden, og brukte likesom ei bile i ein kjepp
 ell. svippert, til å få blodet fram, sveikta
 på eit papir i glosset og sette glosset på
 på Kopperen sång seg fast. Men fall papiret
 ned på ryggen, og brude meg, sat illde
 Kopperen. Grammegjenta foretok sidan
 dette, og ho var flink å Kopperen til
 å ferde. Grammekona var til beger og
 fekk med seg 2 riglar til eige bruk. Men
 Per i Bakken kom med guten sin som
 hadde så tjukke lepper, frosti, Ho var
 redd å øydeleggje islen. Og det gjekk
 så. Han døde seinare, same islen.

Anders i Holene, Stordalen, drev og
 Koppera. Han nytta horn Kopperar i:
 enden av horn, tilskore som eit egg-
 glas med eit lite hol i kinn-
 kalsen var ein fråd som ferde ei
 tinnur kinnre av ferde år. Etter at
 omryggen hadde legge hol, sette ein
 Kopperen på, sång ut lufta og fode
 Kjøthinna over holet med tinnuga
 og dermed fyltes Kopperen med blod.

Toleiv Gregstad f. 1800 - d. 1888 var
 byggedofter. Kjøpte jords på Gregstad,
 hadde för reist som fehandlar m. a.
 Hadde 2 heklorbøker, ukonnu.
 Han Koppera med horn Kapp. Det låg
 ofte folk som skulle ha handtering
 jotel zonenen no 86 år gammel. Kona var
 litt frøkt av alt dette. Det skulle ofte
 varent vabr til vorkinga av lunda o. a.

22921

15858

Han dreiv iltige beere med blodtapping
 men og blodsterning. Til det nyttå
 han plåstve, som var smilsa til
 av lukt og ruse ting. Ein slekting
 måtte til byen for luf på pulsva i fot
 Men han stod fortidleg opp, og blodet
 kom att på heimreise, og då returnerte
 han og miste foten. Her sa dei: "Første
 gongen var det lye verre enn at Tully
 Grepstad hadde stemt blodet!" -
 Grepstad var ein frust kar som
 kjelpte gramane økonomisk. Var
 rulleis eit par gonger til skrivaren
 i Tjaler for å greie med lån til dei
 så dei kunne sibje garden.
 Men han truede og på likt faller, og
 så at kalven som hadde vore rekke
 2 dagar hadde vore imbeten.

Av medisin dei nytta mykje
 var maurbark og høyprøbak,
 og latijeblad og oreblad rust så
 For falletyngje (epilepsi) skulle ein
 ta noko av meglar, noko av hark
 og noko av kleda og breune. Oksa
 av dikke skulle dei ta den sjuke
 få for den 3. bya som over den.
 - Elles var det for seint. Dei hadde
 stött auge med flugrogn, som
 er sjeldan i: veks oppor bjørk t. d.
 Dei bløyvde denne rognen og dr
 han nedover den sjuke, for fallet
 rypje, som mange her hadde,
 solis en sjuker på Grepstad, svartgule
 Var det noko til man hadde 'n
 breunevin og ta til, som kom kom
 i varusenng. Det skulle dørre verken
 og dr. sa at det var noko i det! -

22801

ein dei kalla Mork, stulle vera
 telemarking, hadde drive med
 gahesetjing og korb moter med
 porter å gjera. Rømt leit og arbeidde
 hos folk med reuring, 1860-70-åra
 dei fyrste märke fjis-løer byggt di.
 Dei sa at Mork truleg doyde av
 medisin, fommen på bæn på
 Klakkegg, der han hadde ei stovne
 og selde medisin til folk av store
 flokker. Men gramme var etter
 han for den trafikken (suringling)
 så han hadde vel ikkje fått drive
 det stort lenger. Eg kjøpte suare-
 sylte droppar hos han ein gang.

Johs. Sagefloten, Breim, var
 den mest kjende bygdedokteren
 her. Hadde leivt hos broren på Sageflot
 og Breimsrabrek, Per, som var ein
 kjend gartner, serleg for epledyrka.
 Seinare slo Johs. seg ned i gamle
 skulehuset på Red. Både leivbrød
 og alt. På Breim kenta dei heller han
 enn dokteren på Saudane. Villegor
 om han nok tok seg betalt. Han selte
 mykje røfta, som di var godt kjent
 medisin, folkelyng. Men folk var
 ebber han for dette. Han såg raud
 og prisen ut: Eg kjøpte suare-sylte
 droppar hos han.

Og i Stordalen kenta dei Sagefloten.
 Ka a ein doktor har å gjere med
 mot det jahaner har? sa Rosvins
 T. Fourn. Meira han hadde reing på
 kvane. Men Sagefloten gjorde ho
 god alt. Dyrkelyng dorkerup hadde

6
iuligbrin på dikk. Men Torsem heldt på sitt
Og forherup sa då tiel: "Berre reis til
Sagefloken Ovi!" Ein på Klaksvy hadde
ei frosen hand. Tilstutt gjekk han
til Sagefloken, som gjorde ho god att.

Sagefloken hadde medein skrin
med seg i Staralen. Han var aldri
kenta til Vibeberg, men Haugeu -
Krispet og Fern. Suleis då keent Fern
d. ca 1910, kenta dei han og i alle dotter.
Og til Befring, då Ola døde 1914. Men
han sa i Det er berre ei frelt gjel som
vantar deg. —

Da 1905 kom kona til Loran og ord,
Ola Vikem til Breims greusa med
guten sin, og Sagefloken skar opp
Kjerbelsvill på guten, som greidde
å halde farenne abhende, samstundes
var Engel Bolsel der og fekk han
til å skjera opp eit opre sar på
foten sin. Dei fór like til Breim
med bora sine. Sagefloken hadde ei
god ei salve. Han kjelpte revrefangar
med salve på glesene, så revar
gjekk i.

Jakob Re var ei ein suver kvakador
og folk reiste til han. Og far fekk
gikksmörning av han - såg ut som
ei slys smolt. For kjöpte eit dyrt
plaster av han til ei uerr. Men
det svara seg godt.

Elle var det Rysdalen i
Liloppen, som hadde swafelboka, dei
tydde til når kokon kom utte. Orkja
ramla litt på seg. 2-3 bom Drutsua
og dei spurde Rysdalen. Han såg dei
køy under ei rot i vatnet, vandt å få i.